

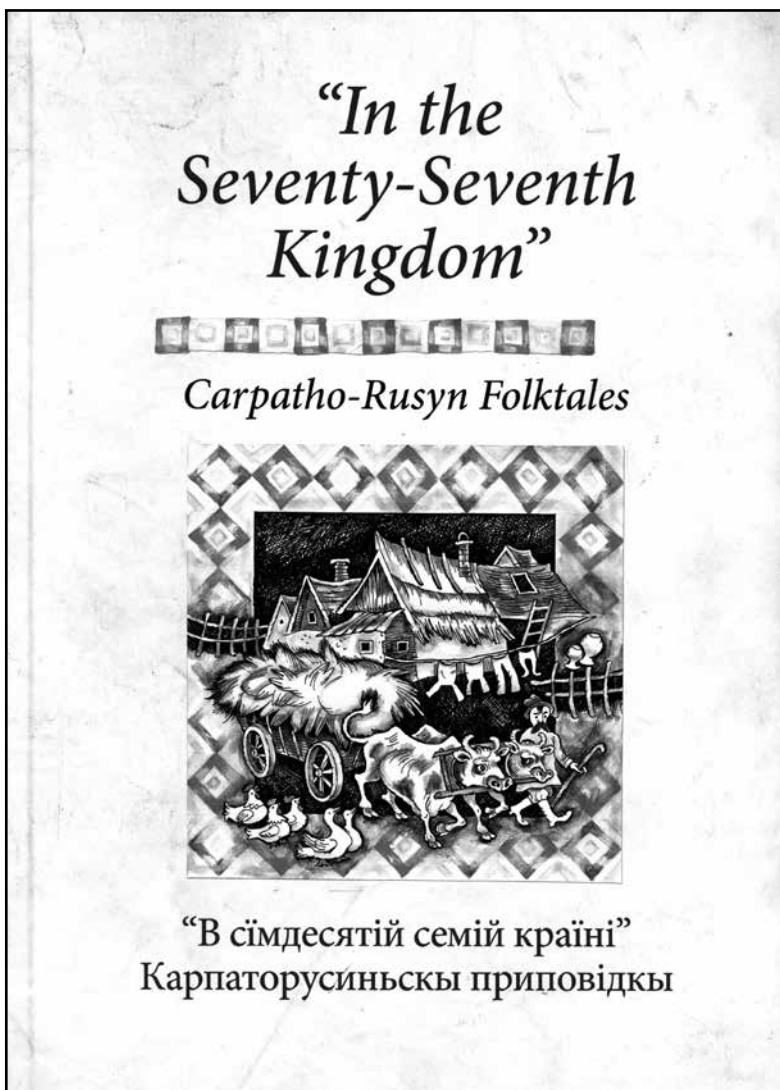
Вышла унікатна публікація в новодобій історії Русинів

На кінцю 2015 року вышла унікатна публікація в новодобій історії Русинів, а то двойязычна книжка русиньскых приповідок – у русиньскім языку (все на каждій лівій сторінці той книжки) і в англійскім языку (на правій сторінці). А в тім є ей унікатность, бо така книжка выходить першыраз по році 1989. Книжку собі можуть прочітати дорослы як оддыхове читаня, або ю можуть читати про свої діти ці внучата вшыткы тоты, котры диспонуять языковыма компетенціями в русиньскім языку – в азбуці і в англійскім языку. Также мож сміло повісти, же то книжка цілосвітового поужытя. Приповідкова книжка вышла під назвов „*In the Seventy-Seventh Kingdom*“: *Carpatho-Rusyn Folktales* „В сімдесятих семій країні“: *Карпаторусиньскы приповідкы* (New York: Carpatho-Rusyn Center, 2015, 153 стор.). Є то выбір русиньскых приповідок, котры почас свого жывота записав і видав знамый карпаторусиньскый фоклоріста ПгДр. Михал Гиряк, к. н.

Унікатна книжка вышла з ініціативы сына небогого фоклорісты – Славоміра Гиряка і за помочі проф. Др. Павла Роберта Магочія як президента Карпаторусиньского научного центра у Нью Йорку. Языкову управу приповідок у русиньскім языку зробила доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., директорка Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзیتی в Пряшові. (Шкода лем, же окрема приповідок на переклад ей не дали і текст на обалці книжки, де в русиньскім языку вышла єдна хыба: в слові „країні“ на кінці є буква „і“, а не буква „ї“, што мі вдарило такой до очей, кідь ем книжку взяв до рук. Але, вірю, же тот хыба не знижує якість языковой управы русиньского тексту). Переклад до англійского языка зробила проф. Патріція А. Крафчік із Евьургінської універзیتی в Олімпії (США). Переклад ся одхылять од русиньского оригіналу лем в мінімалній мірі. Фарєбны ілюстрації ку приповідкам приправила Анна Гаєва, акад. малярка. Ёй красны ілюстрації приспіли к цілковій высокій якості даной публікації, котра має твердый обал формат А4, а приповідкы суть надрукованы на якостнім блищачім папірју.

На кінцю публікації є „Слово о книжці“, де ся окрема іншого пише: „... Вітайте у світі карпаторусиньскых народных приповідок! Чітайте їх і няй вам приносять потішіня.“ Вірю, же книжка принесе потішіня про малых і великих чітателів, і наісто мож повісти, же ся стане і значным збогачінєм русиньской літературы.

А. З.

• Погляд на чельный стіл 33. семінара, за котрый засіли робітници Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзیتی у Пряшові: головный реферуючий Мгр. В. Падык, к. н., і Мгр. З. Цітрякова, яка участникам представила новы публікації з области карпаторусиністікы.

33. научный семінар карпаторусиністікы

16. децембра 2015 ся в засіданні ректорату одбыв остатній в тім році семінар карпаторусиністікы, організований на Пряшівській універзиті Інштитутом русиньского языка і культуры.

Семінар був присвячений історічно-літературній темі аматерьскых театрів на Підкарпатській Руси. Выступаючим на семінарі був Мгр. Валерій Падык, к. н., історік літературы, видаватель і робітник Інштитуту русиньского языка і культуры, який студентам ІРЯК на ПУ чітат лекції з теоретічных дісціплін літературы, історії літературы і історії драматічної творчості Русинів.

Ёго лекція на семінарі несла назву *Розвой аматерьского театру у карпаторусиньскых Русинів в міджівойновім періоді і формованя народностного театру (1919 – 1938)*. Представив в ній інтересны етапы русиньской театралной творчості з акцентом на міджівойновий період, котрый був в русиньскім театралнім жывоті шпеціфічным і доста плодным.

Семінар уж традично вела ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., котра представила дотеперішню професіоналну карьеру В. Падыка як видавателя, організатора русиньскых недільных школ на Закарпатю, но в першій ряді як науковця шырокого замірня.

В рамках семінара были презентованы найновішы публікації з области карпаторусиністікы, які были в остатнім часі выданы. Ішло о довго обчековану другу часть *Словенсько-русиньского словника* доц. Юрія Панька, цінну публікацію доц. ПгДр. Анны Плішковой, ПгД., і ПгДр. Кветославы Копоровой, ПгД. – *Русиньскій язык про чужинців*, выдану главно про потреби Міджнародной літнэй школы русиньского языка.

Выданы были і книжки красной літературы і літературы про діти. В тім числі вышли штири книжки Гелены Гіцовой-Міцовчиновой – *Бескид нянько і Камяна мати*, *Просьбы і молитвы матери*, *Три раз гадай* (ілюстрована книжочка гаданок про діти) і *Школярік* (поезія про діти). Далшу ілюстровану книжку про діти під назвов *3 приповідкы світ* написала Івета Мелнічакова, довгорічна учителька русиньского языка в Міджілабірцях.

Мгр. Зденка ЦІТРЯКОВА, інтерна докторандка ІРЯК ПУ

Выбор порушив модел фінанцованя, Русины не дістануть веце!

На децембровім засіданю Выбору про народностны меншыны і етнічны ґрупы Рады влады про людьскы права, народностны меншыны і родову рівность вирішовало ся о алокації фінанчных средств на підпору культуры народностных меншын. Але наперек платному моделу фінанцованя не дістануть Русины тільки средств на підпору своій культуры, кільки бы подля моделу мали дістати.

На їднаню выбору 15-го децембра 2015 р. было обговореных веце пунктів. Єдным із найважнішых была пропозиція Акчного плану охраны прав особ належачіх ку народностным меншынам і етнічным ґрупам на роки 2016 – 2020. Акчний план выплинув із недавно схваленой і в сполочности запалено діскутованой Цілодержавной стратегії охраны і підпору людьскых прав у Словацькій републіці. Акчний план приготовлєвала робоча ґрупа, в котрій був і представитель за русиньску народностну меншыну Владимир Мінчич.

Діскутованым пунктом їднаня выбору была і пропозиція алокації фінанчных средств на підпору культуры в проґамі дотацій Влады Словацької (Продовжіня на 2. стор.)

Перед 65 роками проходив процес із владыком Гойдічом

Виконштрований процес із трёма „велездрядными“ католицькими єпископами, міджі котрыма був і грекокатолицький пряшівський єпарха Павел Петро Гойдіч ся зачав 10-го януара 1951-го року і скінчив 13-го януара. Вердікт суду одзвучав 15-го януара. Главне їднання суду было дня 11-го януара.

Суд із римокатолицькими єпископами **Яном Войташшак**, **Михалом Бузалком** і грекокатолицьким єпископом **Павлом Петром Гойдічом** проходив перед сенатом Державного суду в Братіславі. Тот процес був частёв протицерковной політики, котра была організована тогдышніма комуністичными владными органами, які ся пучом дістали ку моци в Чехословакії у фебруарі 1948-го року.

Єпископы были обвинены із злочинів воєнської зрады, велезрады і далшых выдуманных злочинів. Бузалкови і Гойдічови наведе приписали шпіонаж, котра мала быти проти Союзу советських соціалістичных републік. Трёх єпископів заарештовали уж в 1950-ім році, дакілько тыжднів їх фізично і псіхічно мордовали, жебы їх так „приготовити“ на монстерпроцес, в котрім было допереду ясно, же будуть одсуджены. Процес був докінця высиланий Чехословацьким радіом по цілій републіці.

Ян Войташшак був одсуджений на 24 роки арешту, конфішкацію маєтку і фінанчну кару 500 тисяч Корун чеськословенських. У 1963-ім році му была звышна часть кары одпущена. Войташшак умер в 1965-ім році. Михал Бузалка і Павел Петро Гойдіч дістали доживотный арешт, конфішкацію маєтку, фінанчну кару 200 тисяч Корун чеськословенських. Бузалкови із здравотных причін у 1956 році арешт одпустили і послідні роки жыв у інтернації в Чехах, де умер у 1961-ім році. Днесь уж блаженный священномученик Павел Петро Гойдіч умер 17-го юла 1960-го року, в день своїх народенин в арешті в Леополдові. Там був і похований міджі арештантами, аж пізніше ся подарило ексгумовати тіло і перевезти до Пряшова – до кріпты під Грекокатолицьким катедральным храмом св. Іоана Хрестителя. Вшиты трёма были такамо одсуджены на страту обчаньских прав.

Гойдіч ся не дожыв обновліня Грекокатолицькой церкви в Чехословакії, котра была од 1950-го року ілегална. Того ся дочекав аж ёго помічний єпископ, котрый був таксамо одсуджений і сидів в арешті, днесь тыж блаженный Василь Гопко, котрый ведно із священниками схосновав вольніший період у 1968-ім році, почас такзваної Празской яри на обновліня грекокатолицькой церкви. Гойдіч ся окрім вызначной душпастьерской работы записав до історії і тым, же Русинів напоминав, жебы были горды на свій народ, і жебы ся голосили при списованю жытелів так, як їх назвав отець Александер Духнович – за Русинів. Окром того, же є про грекокатоликів днесь блаженным єпископом, мож го поважовати за будителя Русинів першой половини 20-го стороча.

Петро МЕДВІДЬ

Выбор порушив модел фінанцованя, Русины не дістануть веце!

(Закінчїня із 1. стор.)

кой републіки – Культура народностных меншын 2016. Народностны меншыны дістали на підпору культуры в дотачнім програмі єднаку частку як у 2015 році – дашто веце як 3,88 мільонів євр. **Із той сумы ся Русинам у 2015 році дістало 294 032 євр**, што было веце як в минулых роках якраз дякуючі тому, же в остатнім списованю жытелів у 2011 році приголосило ся ку русиньскому материньскому языку веце жытелів Словакії. Тото забезпечив модел фінанцованя, котрый выбор схвалив перед двома роками. Модел фінанцованя тогды выбору предложив Округлый стіл Русинів Словенська, і выбор го із меншыма змінами схвалив і подля того моделу были фінанції міджі окремы меншыны алокованы. Модел фінанцованя рахує із перерозділёванём фінанцій про меншыны подля числа приголошених жытелів к материньскому языку, а має в мерьку і факт, ці дана меншына мать можности фінанцованя зо загранича од матерьской державы. Модел має в собі і дакілько механізмів, жебы малочисленны меншыны не были пошкоджены.

Дякуючі тому моделу было у 2015 році про русиньску народностну меншыну приділеных 294 тисяч євр, што є веце як в минулых роках (у 2014 році то было 263 тисяч, у 2011 році то было лем 212 тисяч євр). **Кібы ся модел фінанцованя решпектовав і теперь, фінанції на культуру Русинів на 2016 рік бы были в сумі высшій як 300 тисяч євр. Не стало ся так.**

Уряд про народностны меншыны преложив на їднаню выбору пропозицію, жебы незмінена цілкова сума, приділена на народностны меншыны, зістала незмінена і вышка алокації про окремы меншыны. По даній інформациі ся в дискузії озвав окрем інших ай представитель Русинів Ян Ліпінський. Далшый представитель за русиньску народностну меншыну Мілан Піліп предложив позмінючу пропозицію, жебы ся перерозділіня фінанцій на 2016 рік рядно перераховало в змыслі платного моделу фінанцованя, што бы про Русинів значіло звышїня фінанцій на підпору русиньской культуры. Протестовали таксамо представителі інших меншын: мадарьской, німецькой і української. Позмінююча пропозиція але не перешла і выбор схвалив єднаке перерозділіня як в минулим році, чім платный модел фінанцованя вправ. **Культура русиньской народностной меншыны так буде у 2016 році підпорена у высшій 294 032 євр.**

Мілан ПІЛІП

(По абдікації члена Выбору про народностны меншыны і етнічны группы Рады влады про людьскы права, народностны меншыны і родову рівность Мілана Мнягончака зо здравотных причін на ёго місце був 17. децембра 2015 Мілан Піліп менований уповномоченом влады про народностны меншыны Марієв Єдлічковой із наградника за рядного члена того выбору.)

Одышов до Вічности поет Підкарпатя – Іван Петровцій

Як інформує портал „Дзеркало Закарпаття”, 1. януара 2016 вмер еден із найвызначнішых русиньских писателів, видавателів, перекладателів і культурно-освітніх діятелів Підкарпатя – **Іван Петровцій**. За свої погляды як Русин був перенаслідований українськими властями.

Спочатку писав в українським языку, в якім выдав ряд публікацій, або переклады світової поезії до українського языка. Быв членом „Спілки письменників України” (скорше Советського союзу). З огляду на публічну презентацію за Русина був із сполку українських писателів у 2008 році вышмарений. Члены українського сполку высвітлили, же за „участь у русинстві, яке є антиукраїнським”. Пак, за признаваня ся ку русиньській ідентичности, був перенаслідований українськов тайнов службов.

Іван Петровцій од початку девятьдесятих років публікував лем по русиньскы, зробив тыж многы переклады творів світової класіки до русиньского языка. Навеце, перевыдавав малодоступны класічны творы русиньской літературы.

Список выданных Іваном Петровцієм репринтів русиньской класіки обягує такы выданя, як: Євменій Сабов: „ХРИСТОМАТИЯ церковно-славянских и угро-русских литературных памятников с прибавлением угро-русских народных сказок на подлинных наречиях”, Іван Гарайда: „Грамматика руського языка”, Анна Микита: „Книга варенія для сельских карпаторусских женщин”, Александер Духнович: „Я – русин”, Александер Павлович: „Благоденіє русинам”, Федор Потушняк, Іван Петровцій: „Ворожкы осійських босоркань”.

Поет выдав тыж зобраны фолклорны творы як – „Давні русиньскі слова”, „Давні русиньскі співанкы” ці „Днишні мої співанкы”. Вырахуя за шором творы Петровція, котры надрукованы были в русиньским языку: „Діалектарій, авать Мила книжочка русиньскої бисіды у віршах” (1993 р.), „Наші співанкы: русиньска поезія” (1996 р.), „Наші и нинаші співанкы” (1998 р.), „Битангійські співанкы” (2001 р.), „Послідні співанкы” (2004 р.), „Співанкы” (2006 р., друге выданя у 2015 р.). Далє, як редактор, выдав – „Антологію днешньої русиньскої літературы: стихи, тлумачыня, малюнкы, анегдоты, пословиці, приговоры, примовкы, проклятя, закляття, лайкы”, „Сто двацять два стихи”, „Бумбуришки. Русиньское читаня”. Окром того, выдавав русиньскы календарі. Іван Петровцій був довгы роки журналістом, выдал 15 чісел авторского часопису: „Русиньска бисіда”.

Два тыждні перед своїм сконом поет плано ся чув, зато пішов до сестры, жыючой в роднім селі Осій. Од того часу був прикутий ку постели. Днесь зо жалём даваме знати о смерти вызначной особыности в літературно-публіцистичнім діятельстві і культурно-освітнім жывоті Русинів нелем Підкарпатя, бо був і великим приятелём радія ЛЕМ.фм на Лемковині.

Вічна память Іванови Петровцієви!

Погріб був 2. януара 2016 року в ёго роднім селі Осій, Іршавского раёну, в храмі св. Великомученика Георгія.

Богдан ГАМБАЛЬ

Іван Петровцій: „Співанка прощална”

Смертний вітер на мене війнув –
З тіла утекла держача сила:
На два мийтры в земну глыбину
Йде тото, што їсю зимлю любило.
Мої крові послідні габы
Бють у тихнучый мозок звідаво:
Тко я був? Діла чого я був!?...
Для родины?... Для славы державы!?...
Де суть мої врагы!?... Цімборы!?...
Де – мій Нянько?! И де – моя Мати!?...
Дниська цімбор мій гріб сись сырый –
До пришетя бы в ньому лежати.
Туй лежати я буду вікы.
Я?! Ци, може, лем памнять за мене,
Ош, кой жив, та був иппен такый,
Ги від овечкы ягнятко смиренне...
Но, та – ньит: я ягнятьом ни був –
Жив им так, ги ми сужено было:
Я державу русиньску творив,
Я русиньским словам давав крыла!
Я ни дав смерти свої душі –
Свою душу – дар Господа Бога –
Я вдыхнув у русиньскі вірші:
В них – мій спокій, в них – моя трывога!...
Я для вас, русины мої, жив,
И для вас я уддав свої силы:
Кой ни мав уже нич – на посліднійв межі! –
Сам спокійно зыйшов у могилу.

Умер Янко Гриб, автор першого русиньского букваря в новодобій історії

Вечур 23-го новембра 2015 р. умер у Свідницькїм шпыталю Янко Гриб з Репеєва. Учитель теоретик і практик, автор першого русиньского Букваря і Читанки в русиньскім языку по році 1989, як і многых русиньских учебників, активный організатор культурного і освітнёго жывота Русинів на Словакії, дописователь до русиньской пресы.

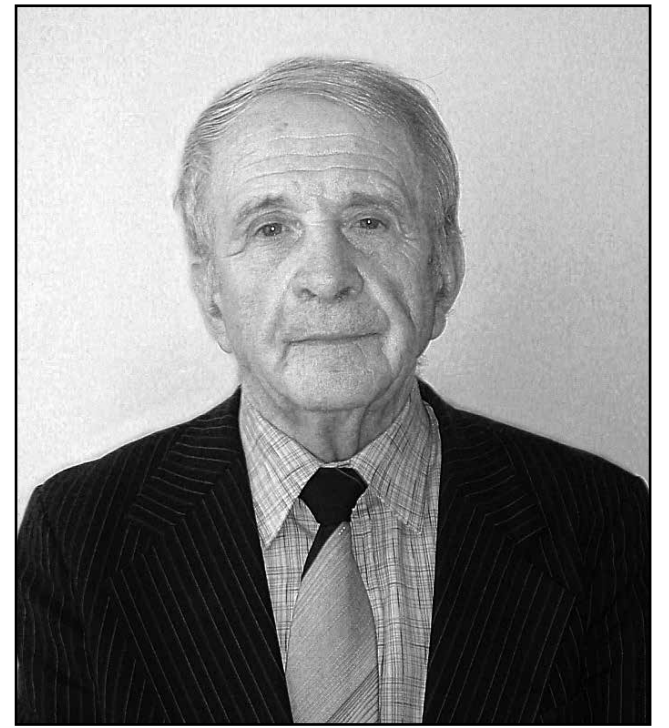
Ян Гриб ся народив 4-го септембра в 1934 році в селі Праврівці, котры в минулости были самостатным селом, днесь суть частёв Репеєва, окрес 0Міджілабірці. Народив ся як третя дїтина по сестрах Марії і Анні, по нїм іщі пришла на світ наймолодша сестра Гелена, родічам Янкови Грибови і Анні, родженій Джулові. Нещастным і смутным був про 6-річного хлопця Янко Гриба 1940-ый рік, коли умерла ёго мати. Тяжкый жывот настав про ёго нянька і четверо дїтей без матери. На поміч пришла найблизша родина і старости матери взяла на себе нянькова сестра Гелена – про дїтей тета Іля. І она пережила велику трагедію – у войні ей забилы мужа а ід тому ей 22-річного сына Юрка забив блеск. Тета Іля бывала з родиноу Грибовых в єдній деревняній хыжці, помагала і старала ся о вшыткых. Основну школу по 5-ту класу выходив Янко в Репеєві, а до першой мещанкы ходив до недалекой Олькы. Потім продовжовав у студіях на Руській педагогічній гімназії в Міджілабірцях, котру в 1953 році переложыли до Пряшова уж під зміненоу назвов Українська педагогічна школа про учителів народной школы. Пізніше здобыв высокошкольску освіту на тодышнім Педагогічним інституті в Пряшові.

По успішнім завершіню студій ёго першым учительскым місцем было русиньске село Велика Поляна, днесь уж затоплене Стариньсков хатёв, де спознав і свою жену Гелену. Учителёвав у селах Убля, Олька, де був і директором, таксамо і на

ОШ на ул. Коменьского в Міджілабірцях. Учительска карьера Яна Гриба бы спокійно продовжовала, школярї го любилы про ёго сердечне і пряме одношіня і він їм давав наяво, же му лежыть на сердцю їх добре выхованя, богаты зналости і успіх, кібы... Кібы у 1968 році не завітали окупанты і не настали такы зміны, котры многым людём перевернули жывот нарубы. Тоты зміны не обышли ани Янко Гриба, котрый на тоты часы так споминав: „Признам ся, же в тім нещастливім 1968 році зачала в мойї душі пановати велика злость. І так в повноорганізованій Основній школі в Ольці, на єдній годині словеньского языка ем крейдов на таблю написав: „Prišli nás oslobodiť sovietski okupanti“. Išlo o правопис графемы „i“ в слові „sovietski“. Потім у 1969 р. на окресне коло конкурзу в поезії і прозі ем собі доволив дати школярьці восьмой класы задекларовати поезію Войтеха Мігаліка „Tak prišli k nám“ і дуплом другу „Za Jánom Palachom“, котра была надрукована в чеськых Учительскых новинах... А так в часах Гусаковской нормалізації, намісто пера і крейды мі до рук подаровали лопату з чеканом. На повных 14 і пів рока.“

Скоро 15 найплодніших років свого жывота Янко Гриб ся трапив у гуменськїм Хемкоставі як обычайный робітник, бо родина – жена і двоє дїтей (Валерій і Светлана) – мусили з чогось жыти. Зато револючны новембровы зміны в 1989 році привітав з полеготов про своє укривдене сердце і душу. Але і з великов надїєв, же уж ся не мусить бояти повісти свій погляд наголос. А так 5-го фебруара 1990 р. знова перекрочив поріг ольчаньской школы зо слызама в очах, де одучів нецілых 5 років, покы одышов на пензію.

І на заслуженім одпочінку, покы му здравя доволыло, брав участь в культурнім, освітнім і научнім жывоті Русинів. Найвеце свого вольного часу присвятив благородній роботі – написаню русиньских

пореволючных учебників, котрых до того часу вышло выше 40. Першы з них, Букварь і Читанка про русиньскы дїти, вышли в ёго авторстві іщі в 1994 році і послужыли як єдны з публикацій, на основі котрых мож было у 1995 році кодифіковати русиньскый літературный язук на Словеньску.

Янко Гриб, як першый учитель, був на 3. Міджінароднім конгресі русиньского языка на Педагогічній академії в Кракові в 2007 році Карпаторусиньскым научным центром у США оцінений Преміов св. Кіріла і Мефодія за розвиток русиньского языка. У 2010 році вышла книжка о Репеєві, де є немалый простор присвяченый історії села спід ёго пера. Зберав історичны матеріалы із школьсков проблематіков, котры хотів книжно выдати. Но нечекана смерть перервала ёго творчі планы.

Вічная ёму память і блажений покій.

Анна КУЗМЯКОВА
(Скорочене)

На Лемковині одкрыли першу памятную таблю Духновічови

В просторах „Руской Бурсы“ в Горлицях находить ся напис „На своїм 9/2009“. Є то памятка на момент, коли „Руска Бурса“ ся офіціально навернула до рук тых, котрым все од свого початку належала. До рук Русинів із Лемковины. Ведно з тым є тот напис про мене і сімболом. Сімболом того, же домашні люде, котры ся там стрічають, і Русины, котры там приходять із інших частей світа, там суть міджі своїма, на своїм. Все ем то так чув, бо все мі то так і дали чути домашні „бурсаці“.

Од 5. децембра 2015 має такы сімболы „Руска Бурса“ два. В рамках Дня Русинів, котрый був Світовым конгресом Русинів про Польшу встановлений на 5-го децембра, одкрыла ся в „Рускій Бурсі“ памятна табла. І не хоцьяка. 150 років по смерти найвызначнішого будителя карпатських Русинів, автора двох їх гімн – Александра Духновіча, одкрыла ся му на Лемковині перша памятна табла. Духновіч як кібы сімболічно пришов на Лемковину, де го вітали Русины, і уж там зістане. Так, як є міджі нами в Пряшівській области ці на Підкарпатю. Исто, єдна табла, мож бы собі было повісти, і што там коло того треба тільки святковати. Но тота памятна табла стала ся сімболом, котрый має про русиньскый рух, нелем в Польщі, важне значіння.

По перше, одкрытём першой памятной таibly на Лемковині Духновічови, Лемкы/Русины на Лемковині демонстративно приголосилы ся ку нёму і тым знова і ку русинству. Ніт, не є то так, жебы аж дотеперь на Лемковині в цілій історії Духновіча ігнорували. О тім свідчить і много історичных і сучасных ста-

тей, книжок, котры выникли на Лемковині і суть повязаны із Духновічом. Но не єстововав фізичный сімбол, демонстрація той приналежности. І оно то было потребне.

При погляді на то, же скоро вшыткы із выселеных Русинів почас Акції Вісла на Україну, і їх потомкы, суть днесь українізованы, чують ся быти частёв українського народа, котра мать, або ліше повіджене, уж лем мала якийсь свій „діалект“ і свої „прекрасны співанкы“, при погляді на то, же такого думаня найдуть ся і міджі Русинами в Польщі організації, котры в такій роботі українізації продовжують, ясне і демонстративно гесто приголошіня ся ку русинству было потребне як сіль. Нелем про домашніх Русинів на Лемковині, котры тым штось повіли наголос, про котрых то было далше велике гесто їх самоідентифікації. Оно то было міцне гесто і про тых другых. Про тых, котры забыли, дякуючі наперед советьскій і потім українській пропаганді, хто были їх предкы і кым суть властно они, є то штось, што бы їм могло одкрыти очі. Про тых, котры ся намагають продовжовати в українізації, то є зась як з молотком по голові, бо будьяка бы їх намага не была, „Руска Бурса“ і люде коло нёй 5. децембра 2015 ясно закреслили етнографічну мапу, кідь у себе звічнили Духновіча.

По друге, одкрыта той памятой таibly сьме так якась потребовали вшыткы. Тым, же на Лемковину пришли представителі нелем домашніх Русинів, а і Русинів із Підкарпатя і Пряшівской области, тым, же сімболічно тоту таibly одкрывали троє людей – по єднім із каждой части Карпатської Руси, Русины демонстровали, без огляду на будьякы домашні етнонімы, свою єдність, демонстровали єден, хоць границями розділений, но нерозділный народ, за котрым стоїть єдна історія, язук, культура, тоты самы історичны особности. Першый День Русинів на Лемковині, котрый був зорганізований того року „Русков Бурсов“, не був лем Днём Русинів у Польщі. Він був досправдовым Днём вшыткых Русинів.

Духновіч пришов на Лемковину і Русины го там вітали. Нелем домашні. Цілы русиньскы Карпаты. І одтеперь там є. Ці ся то дакому любить, або ніт. Подарило ся дашто, о чім сам Духновіч исто нігда ани не міг подумати. Же і по 150-єх роках од своєї смерти, буде тым, котрый потвердить єдність нашого народа.

Духновіч за свого жывота велё помагав бідным. Вдовам, студентам, каждого притулив, кідь было треба, каждый у нёго міг найти свою домовину. Каждый. Кідь дотеперь був у „Рускій Бурсі“ напис „На своїм“, і я ем то все так чув, днесь, то платить стораз веце. Вірю, же в „Рускій Бурсі“ суть Русины нелем на своїм, а же суть дома. Вшыткы.

(Статья была написана як коментарь „Вступне до контролю“ лемківського радія lem.fm)

П. М.

Контакты Мілоша Земана з Русинами

В остатнім часі нелем на соціальних сітях, але і в дакотрых чеських і українських медіях пише ся о контактах чеського президента Мілоша Земана і „Всемирного совета Подкарпатских Русинів“, котрый має свій центр у Чехії, і в котрім ся ангажує, мож бы было повісти, найновша русиньска еміграція із Підкарпаття. На перший погляд ся дакотры інформації можуть відіти як великы політичны успіхы Русинів, но серьёзно контакты русиньских активістів із президентом Земаном, нажал, реалну силу на рішіння вопросів Русинів не мають.

Розділення моци в Чехії і Словакії, аж на то, же в Чехії мають двокоморовый парламент, є скоро єднаке. Законодарну, або легіслатівну, міць має парламент – значить посланці голосують о пропозиціях законів, котры кідь ся схвалють, мали бы вступити до платности. Екзекутиву, значить выконну міць має влада, котра была менована президентом на основі результатів парламентных волеб (покля є нормалний став і державу не веде якась урядницька влада ку передчасным парламентным волям). Президент підписує закони прияты в парламенті, може їх не підписати і вернути до парламенту, менує владу, менує амбасадорів, менує судців найвысшого суду, професорів, передавать державны нагороды, є найвысшым велителём озброєных сил і так далше, і так далше. Но реално нияким способом не може засяговати до зміны легіслатівы, докінця ани до того, яку політику веде влада державы, аж на то, же бы не підписав даякий закон, а і то може зробити лем раз. Покля закон перейде і другыраз парламентом, не зіставать му ніч інше, як го підписати.

Президент Земан є в остатнім часі на передніх сторінках новинок головно зато, же має різны контроверзны погляды, котры розділюють чеську сполочность. Гей, оно є то ліпше, же уж не є в новинках лем зато, же мав десь „горячку“ і не знав стояти на властных ногах, ліпше про нёго, но правдов є, же Земан тяжыть із біженецькой кризи і все міцніше поглядово стоїть на боку ултраправіцёвых радикалів. Нім, він сам ся не голосить ку радикалам, але притягує їх і реторіков ім не є далеко. Остатній раз то было відіти 17-го новембра, коли є в Чехії і на Словакії державне свято із нагоды зачатку „ніжної“ революції в 1989 році. На мітінгу на Албертові, де выступав зо своїм приговором, го пришли підпорити членове німецькой екстремістичной групи „Pegida“ і не хыбовав ани основатель брїтської „English Defence League“ Томі Робінзон. Сам Земан притім дакілько раз высловив ся на адресу українських фашистів, но тоты европскы як кібы му не заваждали.

В цілій ситуації коло Земана може прийти дакотрым Русинам сімпатичне, же тримають контакты з представителями „Всемирного совета Подкарпатских Русинів“, стрічать ся з нима, докінця, же кідь

повіе, же Чехія бы мала принимати мігрантів із Підкарпаття, а не з Азії ці Африкы. Дакотры собі то высвітлюють так, же Чехія має інтерес о Русинів, і не дасть ім пропасти. Но реалность є інша.

І ту ся мусиме вернути на зачаток. Президент Чехії на основі Конституції Чеськой републикы не має реално жадну ани легіслатівну, ани екзекутивну міць. А може собі бісидовати, што лем хоче. Ёго стрічі з Русинами і высловы на їх благо можуть быти дакотрым Русинам сімпатичны, но ніч не рішають. На то, ці Чехія буде принимати біженців, і яких буде принимати, не має жаден вплив. Таксамо не має реално жаден вплив ани на рішіння далшых вопросів Русинів. Вплив бы міг мати тогды, кібы мав в парламенті реалну політичну партію, наведе, кібы тотя партія творила чеську владу. Но правда є така, же партія, котрой є честным председом, „Strana Práv Občanů“, ся в остатніх парламентных выборах ани не дістала до парламенту.

Прикладом реалности чеськой політкы односно Русинів є відеозапис із Чеського парламенту сперед дакілько тыжднів. Премієрміністер Чехії Богуслав Сobotка дістав вопрос од представителя таксамо радикалізуемой ся партії Томія Окамуры (партія реално не перешла волям і є вопросом, ці даколи перейде, під назвов „Svoboda a přímá demokracie“, з яков буде „Всемирный совет Подкарпатских Русинів“ тыж добры одношія) на основі писма од представителів „совета“. Вопрос ся дотуляв ситуації Русинів на Підкарпатю і помочі про них, як про бывшых жателів Чехословакії. Сobotка бісидоває о тім, же моніторують ситуацію Чехії, котры жыють на Україні, і в складній ситуації, котра там вже довший час є, і же ся українськым Чехам уж дакілько раз помогло і буде помагати. Кідь быє вопрос повторяный, же темов не суть українскы Чехы, але Русины, Сobotка повіе, же подля ёго інформацій із Києва Русины на Україні мають штандартну ситуацію, як і вшыткы остатні меншыны і не мають інформації о тім, жебы были даяк утискованы. Докінця повіе, же Русинам фунгують і недільны школы. Тото повіе премієрміністер Чехії, председа владной партії, котрый зо своєв коаліціов реално тримає легіслатівну ай екзекутивну міць в руках.

Із того погляду видно, же одношія ку Русинам і Підкарпатській Русині не є аж таке розділне в рамках словацькой і чеськой політкы. То є реалность. І президент Земан, будьшто бы не повіе, то реално не може змінити. Бо реалну міць тримає в руках дакто іншый. Зато стрічі Русинів зо Земаном і ёго высловы на адресу Русинів можуть быти дакому сімпатичны, но реално не вырїшують жадне діло. Хоць то може помочі одному – звидительнію ся. Но при ёго способностяхи вырабляти сполоченскы фах рас і тенденціях радикалізації і розділєваня чеських жителів, ся мушу задумовати над тым, ці якраз коло нёго ся Русинам треба звидительнити?!

(Статья была написана як коментарь „Вступне до контролю“ лемківского радія lem.fm)

П. М.

В музею Варгола мож відіти далшы унікаты

11-го децембра 2015 р. проходила в єдинім в Европі і другім на світі Музею модерного уменя Енді Варгола в Міджілабірцях інавгурація далшых 26-ёх унікатных работ в цілім світі знамого умельця, котрого мено несе і музей. Дакотры з них суть на території середній Европы першыраз.

В музею суть по інавгурації выставлены образы серії і індівідуалны образы. Тоты походжають із дакілько галерійных і приватных збірок. Представителі музея інформовали, же бы могли в Міджілабірцях быти выставлены аж пять років. Їх ціну звышує і факт, же образы, котры творять серії, мають ідентіфікачны чісла.

В музею мож тепер відіти серію **Свята Аполонія**, дві серії, котры походжають із ціклу **Владарькы – Портрет голандьской кралёвны Беатрікс і Портрет свазійской кралёвны Ніомбі Твала**. Тоты три серії мають по штири образы. Остатня серія, котра обсягує вісем образів, є творена Варголовыма образами із ціклу **Кейтя** (чорно-біла).

В музею мож відіти і портрет гокеёвой легенды, в тім часі молодой гокеёвой звiзды, **Вейна Грецького**. Ексклюзівтов є на портреті то, же він має гокеёстове сігнованя. **Портрет Едворда Кенедія** є доповнений о додаток „de luxe“, бо на портреті є діамантовий порошок.

Найціннішыма з нововыставлєваных творів суть портет другой жены бывшего ню-йоркского гувєрнера Нелзона Алдріха Рокефелера – **Маргареты „Нарру“ Рокефелер**, но і єден із двох образів унікатной серії **Кралёвна Алжбета II**. Унікатность образу є в тім, же другый із серії счезнув.

Музей модерного уменя Енді Варгола выник у Міджілабірцях 1. септембра 1991-ім році з ініціативы главно трєх особ: **Михала Бицка, Джона Варгола і Фреда Гугеса**. Моментално музей выставлює 170 творів Варгола.

П. М.

• Будова Музею модерного уменя Енді Варгола в Міджілабірцях а перед нєв скульптура-фонтана Е. Варгола од академічного скульптора Юрая Бартуса.

• Єден із портретів голандьской кралёвны Беатрікс з ціклу Енді Варгола – Владарі, котрый був недавно інавгурованы у Музею модерного уменя Енді Варгола в Міджілабірцях.

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, языкова редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгД., редакторка: Мгр. Зденка ЦІТРЯКОВА, Adresa: Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 0917 171 912, IČO: 17079748. Peřistrachny čísla: ISSN 1339-5505, EV 327/08, MIČ 49 438. Vychádza 12 x ročne v náklade 1 000 kusov. Предплатне на рік є 10,- €, так істо і часопису Русин. Опубликованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції. Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, e-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+4

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2